

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pre an 6 fl., 1/2 an
3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 an 18 frcs., 1/2
an 9 frcs., 1/4 an
4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care
Sămbătă.

Unirea

Fóia bisericescă-politică.

Insertiuni

Un șir garmond:
odată 7 cr., a doua ora
6 cr., a treia ora 5 cr.,
și de fie-care publica-
țiune timbru de 30 cr.

Tot ce privește fóia
se se adreseze la «Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»
în
Blașiú.

Anul I.

Blașiú 1 Augustú 1891.

Numerul 31.

Pensionarea învățătorilor.

Cultura adevărată, care nobilizează
sămăntele, îmblândește moravurile și con-
duce pre omú la cunoșterea adevărului
etern, trebuie să fie în biserică și în
statú unú obiectú de specială îngrijire.
Biserica și statul s'au și îngrijit după
împrejurări de promovarea culturii, și
în special de factorul principal întru
lăptrea adevăratei culturii, de învățăto-
rimea de toate categoriile. În corpul
învățătorescú o îngrijire principală merită
fără îndoială învățătorii poporali, pentru
că aceștia au să sămene sămănta culturii
în inimile inocente ale pruncilor, aceștia
au să pregătescă materia, din care șco-
lele secundare și superioare să potă plā-
mădi clasele inteligente. Chiarú de aceea
în toate statele vedem, că legislațiunile
într-o măsură particulară se ocupă cu
sórtea învățătorilor poporali, silindu-se
ca să le facă subsistența câtú se póte de
ușor, ca astú-felú liberi de grigile tra-
iului material, să se potă dedica cu atátú
mai multú sublimii lorú chemări.

Nu mai la noi, unde statul a trecutú
prin atâtea faze și atâtea peripeții, unde
și astăzi îngrijirea principală a guver-
nanților nostri o formeză mai virtosú
idea în veci nerealisabilă de a preface
acéstă țeră într'unú statú cu o singură
limbă și de a desbrăca naționalitățile
de limba lorú maternă, numai la noi a
rēmasú învățământul poporalú aprópe
cu totulú uitatú și nebagatú în sémă.
Dacă în țera noastră nu s'ar îngriji con-

fesiunile de instrucțiunea poporală, starea
culturală a statului nostru ar fi póte
unică în Europa.

Ceea ce a făcutú statul ca atare
pentru promovarea instrucțiunii poporale,
este numai legea adusă la anul 1875
pentru pensionarea învățătorilor dela
școlele poporale. Dară legea aceea în
scurtú timpú s'a doveditú nesuficientă și
necorespondătoare. Este destulú, să schi-
țămú pre scurtú dispozițiunile principale
cuprinse în acea lege, pentru ca să se
vadă adevăratea aserțiunii nóstre.

Anume articolul de lege XXXII
din 1875 admitea la fondul de pensie
învățătorescú numai pre învățătorii și
învățătoarele dela școlele poporale, dela
institutele de caritate și filantropice, pre-
cum și dela asilele de copii. Minimulú,
dară totú-odată și maximulú unei pen-
siuni pentru învățătorii și învățătoare
eră 300 fl., eră pentru învățătorii și
învățătoarele dela școlele poporale su-
perioare 400 fl. Subsidiulú pentru o
veduvă de învățătorú eră statoritú în
40% din salariulú bărbatului, adecă în
120 fl. la an. Eră dacă din întâmplare
și veduva a fostú învățătoare, și ca atare
însăși îndreptățită la pensie, atunci
dinsa după bărbatulú ei nu se împăr-
tășia din pensie, ci numai după ser-
vițiulú ei propriú. Asemenea și condi-
țiunea orfanilor eră din cele mai de
compătimitú. Unú orfanú de amēdoii
părinții primii, dacă unulú dintre parinți
a funcționatú ca învățătorii, unú subsidiú
de 50 fl., eră dacă au funcționatú ca înv-

țătorii amēdoii părinții, unú subsidiú
anualú de 75 fl. Dacă mama orfanilor
eră în viétă, atunci unú orfanú primii
câte 25 fl. la an; eră dacă mama avea
pensie ca învățătoare, și nu după bār-
batú, atunci orfanii primii numai câte
20 fl. Tacsele pentru cei îndreptățiti la
o pensie anuală de 300 fl. eră statorite
în 2% adecă în 6 fl., eră pentru cei
îndreptățiti la o pensie anuală de
400 fl. în 3% adecă în 12 fl.

Aceste suntú dispozițiunile princi-
pale cuprinse în legea din 1875, cari
la prima vedere trebuie să apară abnorme
înaintea orii cui.

Întru adevărú, cine nu vede, câtú
este de nedreptú, ca maximulú unei
pensiuni să fie identicú cu minimulú;
ca o învățătoare să fie pedepsită, numai
pentru că s'a măritatú după unú înv-
țătorú, adecă să nu primescă pensie
după bărbatú?

Nu e deci mirare, dacă ministrulú
de culte și instrucțiunea publică s'a aflatú
îndemnatú a modifica abnormitățile vechii
situațiuni, și a presentá parlamentului
unú nou proiectú, prin care cestiunea
pensionării învățătorilor să fie organizată
după principii mai echitabile.

Noulú proiectú înainte de toate fa-
vorulú pensiunii ilú estinde și la înv-
țătorii și învățătoarele dela școlele de
pracsă de pre lângă preparandi, dela
institutele umanitare, dela școlele co-
merciale și industriale inferioare, precum
și dela alte institute poporale.

Feuilleton.

Recunoscință omenescă.

Mai deunăci cetisem prin diare, că în
unele țeri omorrea bróscelor a fostú oprită
prin legi. Așa oprită a fostú stirpirea brósc-
celorú în Frâncía, Belgia, mai departe în im-
pēria chinezescă. Ar fi vremea, să se pună
capetú pustiirii bróscelorú și în celelalte țeri.

La copii mici li-se dá preste degete,
cândú vorba bună nu mai ajută, și eú gândescú,
că nu ar strică, să li-se mai dea preste degete
une-orí chiarú și la ómeni mai mari. Bróscle
pustiescú o mulțime de insecte stricacióse,
cum suntú țințarii, muscele, cărăbușii și alte
multe gónge, și tocmai brósclele cele mai urte
suntú cele mai folositoare. Grădinarii anglesi
le cumpără cu bani scumpi, — de multe orí
chiarú și de prin alte țeri, — și le punú în
lacuri anume pregătite, de unde esú și măn-
năncă insectele, ce arú puté să facă stricaciune
mare în plānte.

Dar ce suntú folósele aceste față cu
meritele neperitoare, ce și-le-au câștigatú brósc-
cele pentru înaintarea omenimii întregi? Să

nu fi fostú acești broșcoi cu ochii înholbați,
ați nu amú avé telegrafú, telefonú, lumină
electrică și atáta mulțime de alte mașine
electrice.

Pre cândú scriú șirurile aceste, în Frank-
furt de lângă Main, unú orașú de frunte a
Germaniei, stă deschisă o esposiție electrică,
la carea alergă ómeni din totá lumea, și
ajunși acolo, stau uimiți vedēndú realizate
nise lucruri, cari numai cu vre-o câte-va
decimii de an mai înainte páreau a fi preste
putință, și chiarú și ca inchipuire poetică încă
páreau a fi prea îndrásnețe. Și astăzi totú
așa de puțin arú fi cu putință, dacă nu arú
fi fostú brósclele de baltă atátú de hde și
desprețuite. Ve îndoii dóră? Cetiți cele
ce urmēză și vē veți convinge.

Eră la anul 1790, după alții 1789;
care o fi din dóuē, o lasú în grigea istoricilorú,
cari aci au întâietate chiarú și înaintea mate-
maticilorú, cu toate că e vorba de numerí.
Aloisii Galvani, profesorú de anatomie la
universitatea din Bologna (Italia), se află în
chilia de lucru încunjuratú de ascultători de
ai seí. Pre masa de lucru se află o mașină
electrică și nise pecióre de bróscă jupuite.
În mașina electrică frecarea producea elec-
tricitate, și după încárcarea mașinei deosebitele

electricității îngrămădite pre cei doi conductori,
se împreunau în formă de scânteie pocnitóre.

Dela o vreme Galvani începe să observe,
că peciórele de bróscă se contragú cu repejune,
de câte orí sária câte o scânteie. Alții dicú,
că pre peciórele de bróscă se află unú cuțitú,
și că nu Galvani, ci soția lui a observatú
mișcarea peciórelorú de bróscă și ea a trasú
luarea aminte a bărbatului seú.

Puținú împórtă, óre Galvani a observatú
mai întâiú mișcarea peciórelorú saú dóră
femea lui. Însă dacă e vorba să-mi dá părerea,
trebuie să o spunú, că elú a fostú omú prea
egoistú, și că nu voiá să împartá meritulú
acestei descoperiri cu femea sa, cu toate că
abia mai începe îndoelá, că dinsa încă și-a
avutú partea sa. Nu sum adoratorú alú né-
mului muierescú și imi pare ridiculá dísa
unora, cari în scrierile lorú se laudă — dacă
se póte numi laudá, — că totú ce au produsú
pre terenulú literarú saú sciintificú, detorescú
femeilorú sale; dar adevărulú e adevărú, și
cândú contemporani de a lui Galvani spunú
hotărítú, că femea lui a observatú mai întâiú
contragerea peciórelorú de bróscă, și cândú
aflu, că din privilegiulú acestei descoperiri poezi
de atunci au scrisú în onórea ei ode, atunci

Asemenea în noul proiect se ficsază numai minimul pensunii în sumă de 300 fl.; era maximul se estinde până la salariul întreg al respectivului învățator. Astu-felul deci dacă vre-unu învățator sau vre-o învățătoare a avut un salariu mai mare de 300 fl., atunci de basă a pensunii se socotesce salariul întreg. Și anume din acel salariu la 10 ani se dau 40%, era de la 10 ani în sus se adaugă la tot anul câte 2%. În salariu se va computa nu numai salariul în bani, ci și venitele din pământ și scl.

Pensiunea văduvelor după salariul de 300—600 fl. al bărbatului va fi 50%, era după salariul, ce va întrece suma de 600 fl., va fi de 25%.

Învățătoarele primesc pensiunile întocmai ca și învățătorii, și primesc pensiunea și dacă le trăescă bărbații, sau și dacă ar ave deja pensiune după bărbat, ma chiar și în cazul cându s'ar mărită.

Orfanii rămași cu mamă văduva primesc, cu subtragerea unuia, $\frac{1}{2}$ parte din subsidiul mamei, astu-felul însă, câtu subsidiul tuturor nu pôte să întrecă subsidiul, ce-lu primesce mama lor.

Pruncii deplin orfan sau orfanii unei învățătoare primesc și dacă le trăescă tatăl lor, afară de subsidiul amintit mai înainte încă 25 fl., er dacă amendoi părinții au lucrat pre cariera învățătorescă, atunci primesc 50 fl. la an.

Învățătorii și învățătoarele voru ave să plătescă la fondul de pensiune 2% din salariul acela, ce se socotesce de basă alu pensunii lor.

Determinațiunile aceste voru intra în vigore în 1 Ianuariu 1892.

Etă dispozițiunile principale ale noului proiect.

Vede ori cine, că prin acestu proiect, care fără indoieală are să devina lege, se ușurează foarte multu îngrijirea învățătorilor pentru viitorul lor, și că de aici în colo cariera învățătorescă

are să fie îmbrățișată cu mai multă căldură și de către indiviți mai chemați, ca în trecut.

Chiaru de aceea noi nu voim să denegăm recunoștința noastră la inițiativa domnului ministru, deși inițiativa acesta este numai împlinirea uneia din nenumeratele datorii, ce le are statul față de cultura poporului.

O îngrijire se deșteptă totuși în noi la cetirea acestui proiect, îngrijire, la care i-am dat deja espresione în numărul 18 al „Unirii”. Anume amesurat noului proiectu minimul unei pensunii învățătoresce are să fie 300 fl., precându știut este, că în maioritatea preponderantă a școlilor noastre populare salariul învățătorescu anual e de 200 fl. Cu alte cuvinte, de aici încolo are să se ivescă anomalia aceea, că unu învățator va primi pensiune mai mare, decâtu cum i-a fostu salariul, sau că va fi mai bine remunerat atunci, cându nu lucră, decâtu atunci, cându lucră.

Urmarea acestei anomalii în timpul celu mai scurtu va trebui să fie acela, că minimul salarelor se va ridică celu puțin la minimul pensunilor, adecă la 300 fl., dacă nu și la mai multu. Și atunci? Atunci pentru multe comune de ale noastre se va ivi imposibilitatea de a mai pute sustine școlă confesională, și în locul școlilor noastre se voru ridică școle de stat, în cari pruncii nostri voru fi lipsiți atât de instrucțiunea religioasă câtu și de instrucțiunea în limba maternă.

Datoria noastră de uniți și de români ne impune, ca în contra acestei eventualități să ne asigurăm de timpuriu. Noi din parte-ne am făcutu unu pașu, cându în numărul 18 al „Unirii” amu inițiatu colecta crucerului pentru sporirea fondurilor școlastice diecesane. În Archidieceasă s'au insinuat până acum numai $\frac{1}{2}$ parte a credincioșilor, era în diecesele sufragane numai o particică

disparentă. Și totuși mijlocu mai ușoru de a face bani și de a ne asigura astu-felul viitorul, abia credem că se va pute afla.

Conștiința noastră deci e liniștită. Este rëndul Veneratului nostru Cleru, ca să se grupeze în jurul nostru, și atunci suntemu convinși, că ori ce eventualități ne voru afla pregătiți.

Judicatura Curiei în cauzele electorale.

Proiectul prezentat parlamentului de ministrul de justiție Szilágyi în ședința din 18 a l. c., în înțelesul căruia se imputernicesce Curia cu judecarea alegerilor protestate de deputat, este fără indoieală de o însemnătate foarte mare, și se pôte privi de unu pașu, deși cam micu, spre îmbunătățirea sistemului reprezentativ. Scim anume cu toții, ce suntu la noi alegerile, și întru câtu se pôte privi parlamentul de espresionea fidelă a voinței alegătorilor. E dreptu, că în tôte țerile se întâmplă abuzuri, căci în sfârșitul omenii pretutindenea suntu omenii; dară totuși credem a nu esageră, cându dicem, că atâtea abuzuri ca la noi nu se întâmplă în nici una dintre țerile culte ale Europei. Începându dela comitele supremi și până la celu din urmă primar, toți esercitau presiuni neiertate, și unde nu folosia presiunea, folosia banul.

La tôte abuzurile aceste voescă să le pună capetu noulu proiect. Succede-va încercarea acesta, va dovedi viitorul. Constatăm însă, că proiectul acesta cuprinde o mulțime de dispozițiuni foarte salutare și foarte rigoroase, și nu ne indoim nici unu momentu, că dacă acele dispozițiuni se voru și esecută cu tôte conștiințiositatea, multe rele se voru ciuntă, și alegerile voru reprezenta mai clară voința alegătorilor.

Înainte de tôte este certu, că Curia este mai nepreocupată în aducerea judecării, și că dreptu aceea va purcede cu mai multă rigore, decâtu deputații, cari mai multu sau mai puțin cu toții s'au folosit de mijloce neiertate întru dobândirea mandatului lor.

nu pot să stau pre partea lui Galvani, și femeii sale să-i denegă meritul, ce i se cuvine.

Unu mergu și mai departe și dicu, că peciörele de bröscă nu au fostu jupuite spre scopu științificu, ci madamme Galvani — numele de botezu precum și numele familiaru nu am pututu să i-lu aflu — voiă să le pregătescă de cină, și că nu scanteia electrică le pune în mișcare, și că peciörele aședate în unu blișel de cusutori numai atunci începură să tremure, cându cuțitul rădemat de ele alunecă pre gardina blișului.

Pre cel ce aru stăruia tare, că meritul descoperirii e numai a lui Galvani, îi rog, să-și închipuască femeile ca nisce ochilari. Unu bărbat nu pot vedé, nu pot face nici unu pașu fără ajutorul acestor ochilari. Și după ce linteile, ce se întrebuintează la ochilari, sunt sau concave, va să dică subțiri la mijloc și subțiri la margini: femeile tinere, strinse la mijloc, și-le închipuască ca nisce linte concave, cari — linte — așa serviți bunu facu scurtu vedătorilor, pre cându femeile bătrâne binetrăite și-le asemene cu nisce linte convexe, cari ajută la bătrăni pre departe vedători. Dacă și-le voru închipui astu-felul, voru pute dice cu tôte hotărrea, că totu meritul descoperirii i-se cuvine lui Galvani: elu a observat mai întâi mișcarea peciörelor de bröscă, dar s'a uitat prin — ochilari.

Galvani era medic și ca alți mulți medici avea și elu o idee ficsă, de carea nu se putea desbăra. Ideea lui ficsă era, să afe

în ce constă vieța, să afe cauza, ce pune în mișcare trupul și membrele trupului. Ca profesor de anatomie în decursul sectionărilor în continuu cercase după această cauză, dar înzădaru. Cându însă veduse cu ochii săi, că electricitatea mașinei pune în mișcare peciörele de bröscă despărțite de trup, prin urmare morțe, nu-i mai rămase nici o indoieală, că nu electricitatea e cauza, ce dă vieța la viețuitoare, că nu ea pune în mișcare membrele. Columb, cându prima oră veduse pământul lumii nouă numite astăzi America, nu a pututu simți o bucurie mai mare de cum a simțit Galvani, cându cređu, că a aflatu cauza vieții, electricitatea animalică dătătoare de vieța.

Pre vremurile acele se credea, că electricitatea e unu corp ligidu, urmă dară, ca și electricitatea dătătoare de vieța să fie ligidu. Odată ce îi va fi succesu, să pună mâna pre ligidul acesta, va fi stăpănu preste vieța și morțe — gândia în sine Galvani. — Frumöse visuri, și tocmai fiindu-că erau așa de frumöse și de atrăgătoare, nu-i mirare, dacă țeri întregi s'au pus în mișcare să afe ligidul vieții. Nu-i mirare, cându chiar și în țilele noastre mai puțin credincioase a fostu de-ajunsu vorba unu medicu vestit, că e pre cale să afe léculu unei bole înspăimântătoare, ca lumea întregă să-și sară din pele de bucurie.

Galvani a voit să cerce, ore electricitatea din aeru pune-va în mișcare peciörele de bröscă jupuite sau nu. Spre scopul acesta dela o

bröscă, jupuită a tăiatu peciörele dinapo dimpreună cu partea din urmă a spinării, în jurul spinării a înfășurat o sirmă de aramă subțirică, și peciörele astu-felul pregătite le-a atârnat de îngrăditura de feru a grădinei sale. Timpu îndelungat a totu așteptat să vadă mișcarea peciörelor de bröscă și era să-și perdă răbdarea, cându de-odată peciörele atingându-se de îngrăditura de feru, tresar și se contragă cu repejune.

Îndată ce s'a făcutu svonu în lume despre descoperirea lui Galvani, au început vremuri grele pentru biete de bröscă. Toți prindeau și jupuia la bröscă. Fie care copilăndu de nu alta, cercă să-și afe desfătarea în tremurarea și mișcările, ce făceau peciörele de bröscă despărțite de trup. E mirare, că în vremurile aceste nu s'a sfînsit întregul nemu alu bröscelor de baltă.

Între bărbații învățați, cari nu credea în idea ficsă a lui Galvani, se află și Volta, profesor la universitatea din Padua (Italia). Galvani dicea, că în corpul viețuitoarelor se află două feluri de electricități, o electricitate în nervi și una în muschi, și dacă nervii se împreună cu muschii prin unu metalu, electricitățile deosebite se împreună și producă sguidire. Volta repeși de multe ori experimentul lui Galvani, și din ce mergea, se convingea totu mai tare, că electricitatea, ce pune în mișcare peciörele de bröscă, nu se produce în ele, ci în locul, unde se atinge sirmă de aramă cu îngrăditura de fieru, și

Casurile, în care se va pronunța nevaliditatea alegerii, sunt 24. Pedepsele prevăzute pentru amplexi, care arăbă de puterea lor oficioasă, sunt din cele mai severe. Ce e mai mult, chiar și cercul electoral, în care s'ar ivi abuzuri mai mari, se pedepsește perțându-și dreptul de a alege deputat pre unu ciclu întreg. Legea acăsta va avé valóre pre unu periodu de 8 ani, și dacă în timpul acăsta nu se va dovedi de corespunderé, va încetă.

Din acăstă scurtu resumatu pôte vedé ori și cine, cā proiectul acăsta fără îndoielă este bunu, celú puțin față cu trecutul. Tótă cestiunea e, cā ore cine va avé folosul din bunătatea acăstui proiectu? Noi rēspundem, cā numai alegătorii de naționalitate magiără. Noi românii vomu rămâne ca și până acum eschiși din vieța parlamentară.

Întru adevăr de ce folosu ne este noué curățenia alegerilor, dacă ne este cu neputință, ca să alegem? Până cându noi românii trebuie să plătim în aceeași țără censu mai mare decâtu alții, până cându cercurile electorale sunt împărțite anume pentru ca să ni-se facă imposibilă alegerea de deputați români, până atunci ori ce lege câtu de severă nu ne este de nici unu folosu.

Noi, o mărturisim sinceru, amu fi așteptat delă ministrul de justiție, cā dacă nici nu va propune reducerea censului și împărțirea mai firăscă a cercurilor electorale, celú puțin să propună, ca votările să se întimple în fiesce care comună, precum se practică în tóte țările Europei, și să nu siléscă pre ómeni să mērgă la depărtări mari, adeseori cu perdere de 2—3 zile. Domnul ministru însă acăsta nu a propus-o, pentru-că atunci românilor li-se ușurează votisarea, ci în schimbă a concesu în proiectu, ca alegătorii să pótă fi duși la locul alegerilor cu trāsurile conduse pre spesele candidatului și să pótă fi întreținuti acolo și cu mănecarea și beutura de lipsă.

Étă dar cā nici acăstă proiectu nu ne este favorabilu, și cā nici pre viitoru nu ni-se deschide speranța de a puté participă în legislativa țerei. Astu-felú se va continuă și

mai departe sistemul liberalismului falsu, care pre unu numărú imposantú de cetățeni și eschide delă participarea în conducerea afacerilor publice, numai pentru cā vorbescú o altă limbă.

Domnul Ministru de justiție, recomandându-și proiectul sēu atențiunii binevoitoare a parlamentului, a dīsú: „Să nu scăpăm din vedere, Onorată Casă, cā instituțiunile nōstre se află în prējma unei crise. Încă nu putem vedé limpede, și mulți pôte nici închipuire nu au despre cestiunile acele, ce sînt în agitație deja acum Europa cultă, și cari pôte în scurtu și la noi se voru ivi cu atăta putere, în câtu voru falătură ori ce altă cestiune, ce astăzi încă ne departe. . . . Să cugetăm și la asemenea posibilități.“ De sigurú domnul ministru în cuvintele acăste a avut în vedere cestiunea socială în tóte formele sale, care deja a început a se ivi și în țera nōstră.

Noi nu dicem altu-ceva guvernăntilor nōstri, decâtu aceea, ce a dīsú ministrul de justiție parlamentului. Da, sunt cestiuni gvave, cari în scurtu se voru ivi. Europa se află în prējma unei mari sguduiri sociale, de care nu vomu fi scăpați nici noi. Bine va fi, dacă acele sguduiri ne voru adă în starea actuală? Datorința nōstră patriotică a fost, să-i facem atenți pre guvernăntii nōstri; și acum e rēndul lorú, să-și facă datorința, până nu e prea târziu.

Revistă bisericăscă.

Roma.

Amu amintitú deja, cā în Roma s'au început lucrările pregătitoare pentru serbarea demnă a jubileului episcopescu a Sântiei Sale. Într'altelē spre perpetuarea zilei aceleia, se va zidi o biserică grandioasă, care va fi închinată patronului Sântiei Sale, Sântului Ioachimú. S'a și cumpărat spre acăstú scopu unu teritorú de 5300 metri pătrați, și lucrulú curge deja cu tótă puterea. În biserică voru fi capele laterale pentru fiecare ritú, și astu-felú acăstă biserică are să fie unu

omagiú alú bisericei catolice întregi, prezentatú Sântiei Sale cu ocasiunea jubileului.

Austria.

Înainte de acăsta cu câteva sēptemăni guvernul a relevatú din postulú sēu pre mitropolitulú sērbu ortodocsu din Tusla în Bosnia cu numele *Dionisiu*. Foile Cehilorú tineri, mai alesu acele, cari au datina de a cochetă cu Rusia, au făcutú din acăstă causă o afacere de importanță capitală, prezentându pre mitropolitulú destituitú ca pre unu martirú alú convingerii sale naționale. Acum vine oficiosulú „Fremdenblatt“ și ne spune causele destituirii; anume mitropolitulú Dionisiu a conferitú 31 de parochii pentru remunerațiune în bani gata, și a chirotonitú 11 clerici érá numai după depunerea unorú sume respectabile. — Vrednicú prelatú!

Francia.

Noulú nunțiú papalú Mgr. Ferrata a sositú și a prezentatú deja literelē sale credenționale președintelui Carnot. Cu acăstă ocasiune între președintele Republicei și între nunțiú s'au schimbatú vorbirii de mare însemnătate politică, din cari se vede, cā relațiunile Frânciei față cu Vaticanulú au îmbrăcatú unu caracterú mai amicalú. În specie și-a exprimatú președintele Carnot bucuria sa pentru numirea Mgrelui Ferrata, care a funcționatú deja la nunțiatúra din Paris, și care cunósce fórte bine relațiunile din Francia.

Tóte foile fără deosebire de partidú salută cu bucurie pre noulú nunțiú, relevându calitățile lui eminente și tactulú lui finú.

Cardinalulú Lavigerie a sositú la Paris în 22 Iuliu. După sosire a trebuitú să se pună la patú, de-órece călătoria lungă l'a obositú. Se speră însă, cā în scurtu timpú va fi pre deplinú restabilitú.

prin pecióre numai se descarcă electricitățile produse în cele două metale. Și părerea acăsta și-a demonstrat-o prin esperimente pre câtú de simple, pre atátu de convingătoare (1792). Mai târziu a arătatú, cā nu numai la atingerea metalelorú cu metale, ci și la atingerea metalelorú cu accide încă se produce electricitate.

Trecură ani la mijlocu, până ce descoperirea lui Volta se împămēnteni pretutindenea, dar abia se împămēnteni și îndată urmară invențiunii după invențiunii. În anii primii ai véculei nōstre se și făcură încercări de a întrebuința electricitatea la transmiterea repede a cugetelorú la începutu în depărtări mai mici, apoi și în depărtări mai mari, până ce în urmă se inventeză telegrafele de astăzi. Prin anii 60 se împreună prin liniile telegrafice și părțile de pământú despărțite prin mări nemărginite. Prin anii 70 se inventeză telefonulú și alte multe mașini electrice, a cărorú numărú se totú sporesce pre anu ce merge.

Galvani are meritulú de a fi făcutú svonú și a fi adusú la cunoscința lumii descoperirea soției sale. Mai mare este însă meritulú lui Volta, căci elú a arătatú adevărata causă, ce a pusú în mișcare peciórele de bróscă, elú a descoperitú electricitatea de contactú, carea a produsú atâtea lucruri minunate. Și totuși numele lui Volta abia îlú pörtă aparatele compuse de elú, precându numele lui Galvani s'a împrumutatú la unu capitulú întregú din Fisică, și chiar și esperimentulú și aparatele

lui Volta încă suntú înșirate în secțiunea numită *galvanismu*. Așa-i recunoscința ómenilorú!

Și mai mare nedreptate se face femeii lui Galvani, de carea abia ici coala se face o slabă amintire. Érá nedreptatea, ce se comite față de bróscă, e ne mai pomenită. De nu érá geniulú lui Volta, ca să spulbere idea fisică a lui Galvani despre electricitatea dă-tătoare de vieța, pôte mai treceá unu întregú, până se descoperia electricitatea de contactú, dar de descoperitú totú se descoperia. Însă de nu érá peciórele de bróscă jupuite, femea lui Galvani nu putea să observe mișcarea lorú cășunată prin electricitate, și astu-felú Galvani rămânea unu necunoscutú, și nu putea să-i dea ocasiune lui Volta, ca să descopere electricitatea de contactú. Și totuși cine-și mai aduce aminte astăzi de biéta bróscă și de nenumăratele sale soțe, ce și-au jertfitú vieța pentru acăstă descoperire. Trecură 100 de ani, trecu anulú 1889 și chiarú și 1890, și astăzi bróscă e totú atátu de desprețuită și nebagată în sémă ca mai înainte. Éú celú puținú nu am audítú, să-i fi serbatú cineva aducerea aminte pentru jertfele aduse.

Cetisem despre unii naturaliști, cu deosebire anglesi de cei flegmatici, cā petrecú luni și ani întregi observându vieța furnicilorú și altorú insecte mici, și-și dau tótă ostենéla, să nu scape din vedere vre-una din mișcările, ce ele facú, nici unulú din sunetele, ce ele dau. Domni de acăstia susținu, cā jiveniile acăste tóte își au limba lorú, ce constă din

sunete și gesturi, și chiarú pretindú a înțelege limba unora.

La vremea sa răseseam multú și bine de acăști domni originali, și de câte ori vedeam vre-o insectă sau altu animalú, totú-deauna imi închipuiam lângă ele unu englesu seriosu și tăcutú ficsându-le cu tótă puterea ochilorú sēi; și gândindu-le acăste rēdeam de stam să mă prăpădescú. Răsulú acăsta însă l'am plătitú scumpú.

Într'o séră frumoasă mă preumbiam ocupatú cu gânduri de ale mele. De odată însă bróscele din o baltă începú unu concertú înfricoșatú, de bietele-mi gânduri se împraștie în tóte părțile lumii. Mi-a fostú cu neputință, să-mi mai adunú gândurile, în loculú lorú însă mă năpădiră altele. Anume imi părea, cā vedú unu anglesu mare ascultându cu unu felú de evlavie la acăstú concertú ceracteristicú. Deodată însă anglesulú imi dispăre, și în loculú lui mă trezescú, cā scrutezú eú însu-mi să aflú înțelesulú sunetelorú, ce dădeá afurisitele de brósce. Sunetele cele mai gróse imi părea, cā le dădeá bróscele mai bătrâne, cari povestiau și cântau faptele strămoșilorú sēi, tocmă spuneá cum strămoșii lorú și-au jertfitú vieța pentru înaintarea ómenimii, și ómenii în locú se le cinstéscă, născocescú pamflete, cum e povestea despre bróscă, ce voi să se umfle câtú unu boú. Apoi se tânguiaú pentru nedreptatea ómenilorú, și-i blăstémaú pentru nerecunoscința lorú, la ce corulú întregú rēspundea prin tânguirii și blăstēmuri noué.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Obstrucția se continuă în totă forma, și prin această situația parlamentară devine din ce în ce mai critică. Intrigele, ce se țesă în contra ministrului Szápáry mai ales de către clica lui Tisza, pot să albe de rezultat chiar căderea ministrului.

Deputatul Ugron a interpelat pre ministrul-președinte în două cestiuni de mare însemnătate, și cu amândouă s'a făcut mare svon. Cea dintâi interpelație a prezentat o referitor la înoirea alianței întreite. La acesta a răspuns ministrul-președinte cu totă hotărârea, că reînnoirea alianței s'a întâmplat, și că alianța acesta are un caracter exclusiv pacific și defensiv.

A doua interpelație a avut de obiect demonstrațiunile din Fiume, făcute cu ocaziunea petrecerii Maiestății Sale în acel oraș. Anume cu ocaziunea aceea Croații au demonstrat în contra Magiarilor, și se dice, că și miliția a luat parte la acele demonstrațiuni, ma ce e mai mult, un căpitan cu numele Uzelac, ar fi dis, că el ar da bucuroș ordin, ca să se impusca asupra Ungurilor. Deputatul Ugron a interpelat în cauza acesta, numindu-l pe Uzelac „călău”. Uzelac l'a provocat pe Ugron la duel. Acesta la sfatul deputaților n'a primit provocarea, de-orece astu-fel s'ar vătămă imunitatea deputaților întru împlinirea datorințelor, ce le au. Acum totă cauza e transpusă comisiunii de imunitate.

Lucrul s'a încurcat cu aceea, că colonelul regimentului, din care face parte căpitanul Uzelac, a declarat, că el împreună cu toți ofițerii regimentului împărtaşesc vederile lui Uzelac. Și ce e mai mult, și ministrul Fejérváry s'a declarat, că el în denegarea duelului

Abia acuma încep să vedă în totă golătatea nedreptatea făcută bróscelor și nerecunoștința noastră. Simțul acestei nedreptăți și nerecunoștințe încep să mă persecute pretutindinea, și îndată ce audiam cântecul bróscelor, nu mai aveam odihnă. Cântecul lor îmi părea și mai tânguitor în apropierea liniilor telegrafice, îmi părea, că le vedă arătându cu fală, dar totu-odată și cu amărăciune la sirma telegrafică.

Și ca gândul nerecunoștinței să fie și mai amar, pare că vedeam sirmele tuturor liniilor telegrafice adunate ghem în gura unei brósce de baltă, de unde se desfășură, cum își desfășură și întinde un păngin până sa.

Muncii de gânduri de aceste, blăstemam pe toți naturaliști, cu deosebire pe cei englesi, că mi-au băgat gârgăuni în cap, dar fuzădară cercam să scap.

Trec multă vreme, până îmi veni un gând mântuitor. Anume am făcut juruință, că de voi mai trăi până în 1990, voi serba aniversarea de 200 de ani a evenimentului memorabil cu totă solemnitatea, voi ține prelegeri publice, voi stăru — după puteri, — ca funcționarii dela oficiile telegrafice și telefonice, și toți cei ce-și câștigă pânea prin electricitate, să porțe pre guler, ca semne distinctive, câte o păreche de brósce făcute din mătase. Cu un cuvint promis'am sarea și marea, și — de atunci am pace. O singură gróză mai am, nu cumva să trăiesc până la an. 1990.

față de Uzelac vede o dejosire a corpului ofițeresc, și că dacă parlamentul va decide, ca Ugron să nu se dueleze, el va abdice atât din postul de ministru, cât și dela mandatul de deputat.

Să așteptăm desfășurarea lucrului.

Anglia.

Abia s'a depărtat împăratul Germaniei, și era se află un óspe princiar la curtea englesă, anume principele de Neapol, moștenitorul tronului italian. Căldura, cu care a fost întimpinat tânărul prinț din partea lumii oficiose și neoficiose, este o dovadă despre relațiunile amicale, ce există între Anglia și Italia. Se asigură chiar, că aceste două state ar fi închiat o convențiune referitor la menținerea statului quo pre marea mediterană.

România.

În urma măsurilor aspre luate de guvernul rusesc în contra Jidovilor, imigrarea Evreilor rusesci în țările învecinate a început să ia dimensiuni mari. Guvernul român voind să ferescă țera de acești óspeți, a dispus, că de aici în colo să nu se concedă trecerea graniței române și intrarea în regat, decât numai la cei ce vor avea pasaporte vidimate din partea agentului diplomatic român din țera respectivă, din care voesce cineva să trecă în România.

Bine ar fi, ca și guvernul nostru să imiteze această dispoziție înțeleptă.

Rusia.

Flota francesă de război a ajuns în 23 Iuliu în portul dela Kronstadt, și a fost primită din partea flotei rusesci precum și din partea nenumăratului public cu ovațiuni extraordinare. Manevre, reprezentațiuni, banchete, soiree, iluminațiuni și alte serbări s'au aranjat: toate spre a întări relațiunile amicale dintre cele două națiuni.

Foile comentază în felurite chipuri această demonstrațiune, și unele vre să vadă într'insele o dovadă de alianță. Este însă mai mult ca cert, că până acum cel puțin între Rusia și Frância nu există nici o alianță, și nici nu e probabil, că se va închi.

Se asigură, că Țarul ar fi dat ordin, ca la banchetele, ce se vor da în onorea óspeților francesi, să fie rostite numai câte patru toaste, și anume pentru Țarul, pentru Carnot (nu pentru republică), pentru flota francesă și pentru flota rusescă. Asemenea se dice, că Țarul și-ar fi exprimat dorința, ca în toaste să nu se facă amintire de alte state.

Flota francesă va plecă dela Kronstadt cam pre la 4 a l. c.

Corespondințe.

I.

Păucenesc, la 2 Iuliu 1891.

Domnule Redactor!

Cred că cu plăcere primiți câte un raport îm bucurător despre progresul făcut în părțile noastre pre terenul social, bisericesc și scolaric.

De un șir de ani încoco în valorosul nostru district protopopesc — al Ulpiei Tra-

iane numită — bărbați cu un zel ferbinte pentru redeșteptarea și înaintarea multă cercatului popor român au dus în deplinire fapte laudabile, ce promit mult bine pentru poporul nostru. Ne cresce inima vedându; cum poporul din și în și se deșteptă și se interesează tot mai mult de înaintarea sa pre toate terenurile.

O mișcare viuă s'a pornit aice, o emulațiune nobilă s'a stîrnit între bărbații chemați a conlucra din resputeri pentru luminarea poporului. Și această emulațiune nobilă, această mișcare salutară s'a pornit din partea demnului nostru cap districtual, premergându însuși întru toate cu exemple atrăgătoare. Rezultate îm bucurătoare au urmat în curându, astu-fel încât putem afirma, că atât starea bisericilor și a școlilor cât și a poporului în respectul cultural e mai bună ca ori și când.

Școlile noastre confesionale gr.-catolice — precum am observat și din strălucitele esamene, ce s'au dat estă an — cu excepțiunea uneia — avându învățători calificați și conșii de sublima lor misiune, sunt în florie și corespund întru toate cerințelor legale.

Pentru desbaterea cestiunilor bisericesc se țină în tot anul adunări preoțesci ambulante. Învățătorii încă din anul 1887 se adună pre fie-care an de mai multe ori în conferințe, ale cărora mari binefaceri e superflu a le mai înșiră. Acestor conferințe e a se mulțumi în mare parte înființarea „Reuniunii doctentele gr.-catolice din jurul Hațegului”.

Tot la inițiativa zelului nostru conducătoriu a M. O. D. protopop Avel Pop Bociat s'a înființat aice un fond preoțesc districtual, care se urcă deja la suma de 270 fl. v. a. La stăruințele M. O. D. Sale s'a pusă basă unui fond așa numit „al cultului”, a cărui menire e ajutorarea bisericilor misere.

De present se elucra statutele fondului învățătoresc districtual, al cărui nobil scop e provederea școlilor misere cu cele de lipsă.

Cununa la toate s'a pusă însă prin înființarea unei bănci populare sub firma de „Ulpiana asociațiune de anticipațiune și credit în Grădisce”, al cărui prim scop e ajutorarea poporului prin împrumute eftine și grabnice și astu-fel scutirea aceluia de mâna ruinătoare a usurarilor. Acestă bancă își încep biefăcătoreia activitate în 1-a Ianuariu a. c. sub conducerea M. O. D. Avel Pop Bociat ca director, Ștefan Țarină și Ianesi Bociat ca membri în direcțiune, Nicolae Trimbițoni contabil și Herman Simon cassariu.

Cine ar fi cutezat înainte de asta chiar și numai cu un deceniu a nutri sperarea, că o se avem asemenea institut făcă și în satul Grădisce? Acum e adevărat, că ne-am redeșteptat. Progresându astu-fel cu devisa: „Dumnezeu, Regele și Patria” vom avea un falnic nume și un mândru viitoriu.

Așa să fie!

Ștefan Țarină.

II.

Căfelul rom. în 28 Iuniu 1891.

Onorată Redacțiune!

Vin a vă cere ospitalitatea și a vă rugă, să binevoiți a da loc în colonele prețitului diar „Unirea” comunicatului, ce urmază, prin care în câteva lineamente generale

voii schiță obiectele desbătute în decursul conferinței preoțesci din tractul protopopescu alu Crasnei, ținută la 23 Iunie st. n., a treia și de Rusali în parochia Cizeru.

La 8 ore dimineața s'a celebrat s. Liturgie pontificându R. D. Alimpiu Barboloviciu, vicarul Silvaniei și protopopu alu Crasnei, asistat de întregu clerulu tractualu în număr de 12 inși. La finea santei Liturgii cooperatorul din Cătelulu român, Grațianu Flonta, a ținut o cuvintare sacră arătându, că precum Domnul Christos, sântii Apostoli și martirii creștini au avut să sufere persecutări pentru mărturisirea adevărurilor de credință, așa au și azi să îndure păzitorii credinței góne și asuprele pentru mărturisirea și apărarea credinței lor.

După o pauză de 1/2 de oră preoții s'au întrunit la ședința deschisă de Magnificența sa dlă vicaru prin unu discursu elocuentu și bine cugetat, care a emoționat și entusiasmata în sensulu strinsu alu cuvintulu inimile clerulu adunatu. — Vorbitorulu purcedându din textulu „Să fiți una precum Eu și Tatălă una suntemă” arătă scopulu conferințelor, ce culminază în cimentarea solidarității și iubirii împrumutate dintre cleru, de-órece multe și diferitele pedeci, ce le întimpină în zilele noastre preoțimea întru împlinirea misiunii sale, numai prin conlucrare comună se pot învinge și delaturá.

Terminându-și oratorulu cuvintarea, între aclamațiun de „Să trăescă” dechiară ședința de deschisă și provocă adunarea, să-și alegă unu notarú ad hoc. Prin aclamațiun s'a alesu clericulu absolutu I. Moldovanu. Apoi conformu programei se dá cetire disertațiunii „Protestantismulu consideratú în adevărata lui valóre”, elaboratú prin tinerulu preotú P. Vaida. Disertațiunea, lucrată cu multu studiu și diligență, se primesce între operatele bibliotecii tractuale.

După acésta presidiulu aduce la cunoscința conferinței starea „Fondulu bibliotecii tractuale” și constată, că prelângă câteva opuri bisericesci de valóre, biblioteca dispune de unu capitalu de 70 fl. v. a. Presidiulu mai departe referese despre progresulu și eventualu defectele observate în decursulu anulu în tractu, precum și despre rezultatulu esamenelor de vară. Conferința cu plăcere tea spre cunoscință, că în parochia Stărciu se renovază biserica de pãtră, érá în Bănișorú se strînge materialulu pentru zidirea unei biserice de pãtră. — Școlele și casele parochiale în totu tractulu se află în stare bună. — Ce privesce esamenele de vară, ele încă au fostu bune, afară de celu din Malú, Seredeiu și Marinú, în cari școle de vre-o câțiva ani nu s'a constatatú nici unu progresu. — Grădinii de pomăritú se află în totu tractulu, afară de Marinú și Horoatú. Se distinge cu deosebire grădina de pomăritú din Cătelulu român, fiindu cultivatá sistematicá, parte cu pomi nobili, parte cu legume.

Cu durere se constată în conferință, că concubinatele pre lângă totu zelulu preoțimii desvoltatú spre a le stirpi, nefintimpinându-se mână de ajutorú dela forurile civile, pre și ce merge se înmulțescú. Celea mai multe pentru impedimentulu civilu alu miliției nu se potú convalidá în matrimoniu legiuitu.

Totu-odată conferința cu bucurie află, că mai în tóte parochiile și filiile aparținătoare tractulu acestuia s'au înființatú gránare bisericesci, așa spre es. în Bănișorú se află în gránarú 566 merțe de bucate, în Cătelulu

rom. 200, în Marinú 200, în Cizerú și Boianú 120, în Stărciu 80, în Pria 37, în Malú 23, în Sărbí 28, în Sigú 60, în Banú 64, în Crasna 110. Nu se află gránare în Peceiú, Hurezú și Horoatú, s'au provocatú însă prin presidiu preoții respectiv, să facă pași de lipsă pentru înființarea atarorú gránare, ca pre viitoru să avemú de unde acoperi lipsele, ce se ivescú la bisericile, școlele și parochiile noastre, cari astăzi în cea mai mare parte se susținú numai din repartiția cea atâtú de odiosá pentru poporulu nostru sëracu.

Cu acésta ocaziune s'a discutatú și „Proiectulu regulamentulu gránarulu bisericescú” elaboratú pentru administrarea gránarulu bisericescú din Cătelulu român; și s'a decisú, ca proiectulu respectivú să se dea unei comisii, carea pre basa acelu proiectú să compuná unu „Statutu de administrare a gránarelorú” pentru tóte parochiile din tractu, care apoi să se pótá aprobá din partea mărítulu Ordinariatú diecesanu.

Vine pre tapetu cauza „colectei crucerulu” inițiatá de „Unirea”, ceea ce ca unu postulatú recerutú de împrejurările critice, în cari se află școlele noastre confesionale, și ca unu mijlocú salutarú, prin care cu timpul se vorú salvá interesele noastre bisericesci-școlare, se primesce cu unanimitate în principiu; ce se ține însă de modalitatea administrării fondulu respectivú, după ce conferința află de necesitate imperativá a se convocá în celu mai apropiatú timpú în Șimleulu Silvaniei — reședința Vicarulu Silvaniei — unu *sinodú vicarialú* pentru desbaterea mai multorú cauze de interesu bisericescú-școlasticú, — conferința comite respectivulu sinodú vicarialú elaborarea unui „Statutu”, ce apoi va státori modalitatea administrării fondulu, ce se va creá din crucerii colectați pentru întregu vicariatulu Silvaniei. Pentru reprezentarea tractulu cu votú decisivú la susú dísulu Sinodú se alegú cu unanimitate O. Dni I. Moldovanu protop. onor., Nicolae Popú și Grațianu Flonta, preoți tractuali.

După acésta alegându-se disertantele conferinței viitoare în persóna preotulu din Cizerú A. Orianu, și concionatorulu Nicolae Popú preotú în Sigú, nefindú alte obiecte de pertractatú, ședința cu implorarea charulu cerescú preste lucrările conferinței se ridicá prin presidiu la 2 ore după amézi. **G. Flonta,** coop. par.

Convocare.

P. T. Domni membri ai Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporulu românú din despărțimentulu XXV, cu onóre suntú invitați a participa la adunarea cercuală, care se va ține în școla gr.-cat. din M.-Ludoșu la 10 Aug. 10 ore a. m. M.-Ludoșu, 28 Iuliu 1891.

Nicolae Solomonú,
directoru.

G. Florianu,
actuaru.

Mulțamită publicá.

Se aduce cea mai ferbinte mulțamită acelorú marinimoși donători, cari au concursu cu ofertele lorú la înzestrarea interná a bisericei din Sigetu și la cumpărarea unui harmoniu vicarialú.

Pentru înzestrarea interná a bisericei din Sigetu a oferitú: Sp. D. Iuliu Vințiu pretore în Dragomiresci 100 fl. Preastimata Dómna de Vințiu 1 tapetu fórte frumosu. Dela o nuntá din Calinesci 10 fl. Titú Budú 40 fl. M. O. D. Stefanú Popú parochú în Budesci 10 fl. D. Georgiu Popú vigilú de pădure în Budesci 1 fl. D. Dumitru Mihali docente în Budesci 1 fl. O. D. Antoniu Serbacú capelanú în Vadú 1 fl. Laolaltá 163 fl.

Pentru harmoniulu vicarialú a oferitú: Bisericele și Clerulu din districtulu Mara 23 fl. Clerulu din distr. Sigetulu 9 fl. Poporeniú din S. Slatina 7 fl. 5 cr. O. D. Ilie Mosolygó capelanú în Borșa 3 fl. Poporeniú din Bocicoelú 2 fl. Biserica din Budesci 3 fl. O. D. Gregoriú Belea prefectú alu convictulu 1 fl. Laolaltá 48 fl. 5 cr. **Titú Budú,** adm. of. vic. din Maram.

Noutăți.

Din Archidieceasă. Dlú *Iacobú Murășanu*, fostú profesorú provisorú de musicá la gimnasiulu românú gr. cat. din Blașiu, este numitú profesorú de musicá definitivú.

Denumire. Dlú Dr. *Adrianu Nistorú*, fostú notarú la tribunalulu din Zombor, este numitú subjude la judecătoria cercualá din Bichișu-Ciaba. Noú-denumitulu este nepotú alu Esceleuței Sale I. P. D. Metropolitú Dr. Ioanú Vancea. Felicitámú și noi pre tinerulu și talentatulu juristú și-í dorimú cele mai strălucite succese pre cariera alésá.

Conferința de primávará a preoților gr. cat. din tractulu protopopescu alu Eriulu (diecesa Gherlei) s'a ținutú la 23 Iunie a. c. în comuna Cigú, sub presidiulu M. O. D. Protopopú Vasiliú Vancal. De notarú alu conferinței fú alesu preotulu A. Bălibanu, ér preotulu din Cigú Gr. Popú a cetitú o disertațiune despre „mărturisire”. S'a decisú, ca toți preoții tractuali să prenumere „Unirea” pre semestrulu alu II-lea a. c. solvindu-se abonamentulu din cassa bisericelorú respective. M. O. D. protopopú a îndemnatú clerulu, să înființeze magazine bisericesci de bucate, acolo unde nu suntú încă. Se decide ca în întregu tractulu să se facá istoriculu parochilorú.

Necrocire. La 22 l. tr. pre la 6 ore d. a. s'a surpatú turnulu bisericei gr. cat. române din satulu Slatina (în Maramurșu), rânindú greú pre vre-o 15 lucrători. Biserica s'a edificatú pre spesele Escelentei Sale P. S. D. Episcopú de Oradea-mare Mihailú Pavelú și érá terminatá pre timpul catastrofei, așteptându-se numai consacrarea ei. Dauna causatá se urcă la 6000 fl. Trista întimplare a făcutú asupra preagenosulu Archiereú o impresiune durerósá.

Rupturá de norú. În 19 Iuliu asupra comunelor Fărău și Heria (comitatulu Albei infer.) s'a descărcatú o plóe torențialá împreunatá cu rupturá de norú, care a causatú daune fórte mari. Umfându-se văile, fénulu de pre luncí a fostú mánatú în Murășu, ér cucuruzele au fostú noroite.

Teatru germánú în Budapesta. Germánii din capitala Ungariei au cerutú dela consiliulu comunalú concesiuinea de a ridicá unu noú teatru germánú în Budapesta. Dar neobținendu încuviințarea cererii lorú din partea consiliulu comunalú, dînșii au recursú la Majestatea Sa Monarchulu pentru dobândirea concesiuinii dorite. Rugarea îndreptatá cátrá Monarchulu între alții au subscris'o concesionarulu L. Lesser și baronulu Kochmeister. Asupra acestora se îndreptá acum tótá ura și mânia foilorú magiare și jidane din Budapesta, pentru-cá aceia au avutú órba cutezare de a cere, să se ridice în capitala Ungariei unu institutu culturalú germánú.

Cholera, care de mai multe sèptemáni grasézá în Siria și Hedjas, íea dimensiuni totú mai mari. Epidemia secerá fórte multe victime cu deosebire în Aleppo, în Mecca și jurú. La Mecca au muritú până acum de cholera la 5000 de persóne. Consiliulu sanitarú internaționalú în ședința dela 21 Iuliu a hotărítú luarea celorú mai stricte mësuri, pentru ca epidemia să nu se propage. Năile și călătorií, ce vinú dela ținuturile infectate, au să se supuná unei carantine de mai multe zile. În Mecca, unde fanatismulu mohamedanu nu sufere intrarea creștinilorú, consiliulu sanitarú nu póte ajutá nimica.

Casuri de mórte. *Demetriú Teslovaniú*, preotú deficientú în Valea-Jidanuluí, a repausatú la 9 Maiú a. c. în etate de 81 de ani. — *Gavrilú Popoviciú*, preotú în Agrișu, tr. Almașuluí, a repausatú la 20 Iunie a. c. în etate de 80 de ani. *In veci amintirea lorú!*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihailu Eminescu.

Studiu criticu.

(Continuare.)

Dl. Maiorescu în 1889 s'a aflat în demnitate a mai scrie un panegiriu asupra lui Eminescu. Părțile bune, ce le află dl. Maiorescu în Eminescu, sunt tare puține și deși mai puțină valoare, și chiar pentru aceea nu sunt de loc în proporțiune cu laudele, ce le încarcă pre el. Ma dl. Maiorescu recunoște, că poeziile cele mai mari ale Eminescu suferă de defecte și imperfecțiuni, poeziile acele, pre cari cei fanatisați de cultul lui nu se sfîșcă a le asemăna spre scandalul lumii literare cu produsele cele mai clasice ale Grecilor antici. De lucruri de aceste pôte că se îngreșează chiar și dl. Maiorescu.

Și cu toate aceste fanatismul cultului lui Eminescu a trebuit să ajungă acolo, unde a ajuns. Căci dacă dl. Maiorescu, care se bucură de o vedă așa frumoasă în România, susține despre Eminescu, că numai el „a putut ajunge la cea mai limpede expresie a unor cugetări de adâncă filosofie”,¹⁾ atunci nu e mirare, că se află oameni, cari nise poeme de-alui Eminescu confuze și lipsite de ori ce farmec, frumusețe și grație, ca: *Egiptul, Angeru și Demonu, Calin, Luciferul* și altele, nu se genază ale asemăna cu ce are mai admirabilă literatura antică grecă, pre carea altcum pôte nu o cunosc decât după nume. Dacă dl. Maiorescu spre a-și proba tesa sa despre „adâncă filosofie” alui Eminescu citează în panegirul său cosmogonia cea confuză din satira I ca un model de „filosofie” și de „expresie limpede”, atunci de ce să ne mirăm, dacă alții mai radicali ca dl. Maiorescu vedă prin Eminescu totu „filosofie adâncă” și acolo, unde asemenea nu e nimic.

Etă pentru ce trebuie să ne ocupăm puțin cu cosmogonia acesta alui Eminescu atât de laudată și admirată de dl. Maiorescu. Mai întâi o reproducem aici întreg:

- »La 'ncepută, pre cându ființă nu eră nici neființă,
- »Pre cându totul eră lipsă de viață și voință,
- »Cându nu s'ascundeă nimica, deși totu eră ascuns,
- »Cându pētrunsu de sine însu-și, odihnea celu nepētruns,
- »Fū prăpastie? genună? Fū noianu întinsu de apă?
- »N'a fostu lume pricepută, și nici minte s'o pricepă,
- »Căci eră unu întunerec ca o mare făr' o rață,
- »Dar nici de veditu nu fuse, și nici ochi care s'o vadă.
- »Umbra celoru nefăcute nu 'ncepuse-a se desface,
- »Și în sine împăcată stăpânea eterna pace!
- »Dar deodat' unu punctu se mișcă... celu întâiu și singuru! Etă-lu
- »Cum din caos face mumă, eră elu devine tatăl.
- »Punctu-acela de mișcare, multu mai slabu ca boba spumel,
- »E stăpănu fără margini preste marginile lumii.
- »De-atunci negura eternă se desface în fâșii,
- »De atunci răsare lumea, luna, sōre și stihii.²⁾

Acum precum pôte vedea numai decât ori cine, totă cosmogonia acesta este mai mult confuză decât filosofică, și afară de aceea și „înșchiebată” din mai multe sisteme, dintre cari unele forte baroce, cari apoi la olată formeză unu totu și mai baroc. Îndată versul întâiu:

„La 'ncepută, precându ființă nu eră nici neființă”,

cuprinde descriere, care vine înainte în cosmogoniile indice.

Versul alu doilea

„Precându totul eră lipsă de viață și voință” ne revocă în minte teoria filosofică alui Schopenhauer despre „voință” ca „das Ding an sich”, care Kant nu-lu putu afla și fū „reservat” lui Schopenhauer.

Versul alu treilea și alu patrulea

„Cându nu s'ascundeă nimica, deși totu eră ascuns”,

„Cându pētrunsu de sine însu-și odihnea celu nepētruns”,

sunt cuvinte goale, polilogismu saū palavre, cum dicu în România.

Versul alu cincilea

„Fū prăpastie? genună? Fū noianu întinsu de apă?”

erăși e din cosmogonia indiană, care însă ne revocă în memorie și pre Tohu va bohu din Sânta Scriptură și pre: „Prima fuit rerum confusa sine ordine moles” alui Ovidiu.

Versul alu șeselea

„N'a fostu lume pricepută, și nici minte s'o pricepă”

putea rămâne cu totul afară, după ce a dîsu în versul întâiu, că pre atunci nu eră ființă nici neființă. Totu asemenea putea rămâne afară și versul alu șeptelea, alu optulea, alu nouălea și alu decelea, cu atât mai virtuos, că dicerile: „întunerec ca o mare făr' o rață”, „umbra celoru nefăcute” și „pace în sine împăcată” sunt ridicule.

Vine apoi versul alu unsprezecelea și alu doisprezecelea:

„Dar deodat' unu punctu se mișcă, .. celu întâiu și singuru! Etă-lu

»Cum din caos face mumă, eră elu devine tatăl.

»De atunci răsare lumea, luna, sōre, și stihii.”

Minunată filosofie! În caos se mișcă unu punctu, și din mișcarea acesta se nasce lumea. He! dar cine a mișcatu punctul acela? Dacă filosoful nu ne spune, că cine a mișcatu punctul acela, totă filosofia lui nu plătesce nimica.

Vrîndu nevrîndu ne vine în memorie cosmogonia anticilor atomiști elini, cari esplică universul din aceea, că din întâmplare orbă cădîndu atomii prin spațiu s'a lovit unu de celu de lângă elu, acesta de altu, și așa mai departe, până ce din ciocnirea acesta, ce a luat în atomi dimensiuni totu mai mari, s'a născut universul. Pôte că și Eminescu la acesta a reflectat. Întimplarea orbă însă nu pôte esplica universul. Întimplarea orbă însă însemnă o întâmplare, a cărei cauză nu o cunoscem, eră nu o întâmplare fără cauză. Și așa precum anticilor materialisti-atomiști li-s'a pus întrebarea, că ce a fostu cauza, de atomul acela s'a ciocnit de celu de lângă elu și a născut „confuziunea” aceea, ce se chiamă universu, așa fi punem și lui Eminescu întrebarea, că ce a fostu cauza, de s'a mișcatu întâiu și singuru punctul acela „multu mai slabu ca boba spumel”, și totuși „stăpănu preste marginile lumii”? Anticil atomiști aduși în confuziune au alergat la o altă ipoteză, anume, că atomii mai grei cădîndu mai iute au ajuns pre cei mai ușori, și așa s'a întâmplat o ciocnire generală.¹⁾ Nici acestu răspunsu nu corăspunde fizicel de astăzi, însă totuși bieții s'au încercat a răspunde și a-și rotunzi speculațiunea filosofică.

Eminescu însă filosofîndu „adîncu” nu ne dă nici unu răspuns la ceea ce e lucrul de căpetenie în totă cosmogonia lui filosofică, ci așteptă dela noi, să-i credem absurditatea, că în caos s'a mișcatu unu punctu de sine, fără cauză, și de atunci „răsare lumea”. Dacă pre dl. Maiorescu îl mulțămesc o atare filosofie, ma o și admiră, nu-i stricăm plăcerea. Noi dicem atata, că Eminescu în toate versurile aceste a dat proba cea mai evidentă de o cugetare confuză, și chiar pentru aceea n'a dîsu nimica în ele. Dacă Eminescu ar fi studiat cum se cuvine cosmogoniile indiane, cum se susține despre elu, și de acolo și-ar fi formatu o abstracțiune filosofică, atunci n'ar fi ajunsu la cosmogonia acesta absurdă, ci de securu la cosmogonia creștină, cu carea cele indice în ultimele consecințe au forte multă asemănare, încât și ele sunt o relicie deși desfigurată a tradițiunii primitive a genului omenesc.²⁾

Dl. Gherea la pag. 25 din criticele sale face lui Eminescu imputare, că de ce a pus în versuri „cosmogonia indică” și nu cea

¹⁾ Lange »Geschichte des Materialismus«.

²⁾ Veđi Lücken »Die Traditionen des Menschengeschlechtes«.

modernă cu concepția ei despre „mișcarea eternă”.

Dl. Gherea deși e tare cetit și tare destru în arta de a scrie, totuși nu a vedut, că cu concepția „modernă” despre „mișcarea eternă” pôte fi vorba despre originea unu sistem, bună-ora a celui solaru, nu pôte fi vorba fusă despre originea lumii. Căci dacă mișcarea e „eternă”, atunci și lumea e „eternă”, și de unu început alu ei nu pôte fi vorba. Și Eminescu aici, precum e evidentu, nu a voit a descrie originea sistemului solaru, ci a lumii.

Apoi concepția „modernă” pespre „mișcarea eternă” chiar în urma progreselor fizice de astăzi devine din ce în ce totu mai nemodernă. Căci dl. Gherea de securu va fi auditu de procesul fizic din natură, după care căldura în continuu se străformă în mișcare mecanică, și mișcarea mecanică în căldură. Însă căldura născută din mișcarea mecanică nu totu-deauna se preface erăși întregă în mișcare mecanică. Mergîndu totu astu-fel lucrul, universul trebuie să ajungă la unu punctu, cându totă mișcarea mecanică se va preface în căldură, și atunci ecuilibrându-se toate diferințele de căldură, în universu va fi unu repaus alu morții, „mișcarea eternă” va ave unu capet, de unde de sine urmază, că „mișcarea eternă” a trebuit să albă și unu început. Totu procesul acesta se cuprinde în legea chiaru „modernă” a fizicel, că: „entropia universului tinde spre unu maxim”. Și ca să se vadă, că concepția „modernă” despre „mișcarea eternă” câtu de nemodernă începe a fi, cităm aici chiar cuvintele alor doi fizici moderni, anume Helmholtz, care în scrierea sa „Ueber die Wechselwirkung der Kräfte” scrie astu-fel: „Wenn das Weltall ungestört dem Ablaufe seiner physikalischen Prozesse überlassen wird, wird endlich aller Kraftvorrath in Wärme übergehen, und alle Wärme in das Gleichgewicht der Temperatur kommen. Dann ist jede Möglichkeit einer weiteren Veränderung erschöpft, dann muss vollständiger Stillstand aller Naturprozesse von jeder nur möglichen Art eintreten.”¹⁾ Și Fick, care în scrierea sa „Die Naturkräfte in ihrer Wechselbeziehung” scrie: „Wir sehen uns somit vor folgende bedeutsame Alternative gestellt. Entweder sind bei den höchsten, allgemeinsten und fundamentalsten Abstraktionen der Naturwissenschaft wesentliche Punkte übersehen, oder — wenn diese Abstraktionen vollkommen streng und allgemein gültig sind — dann kann die Welt nicht von Ewigkeit her da sein, sondern sie muss in einem von heute nicht unendlich entfernten Zeitpunkt durch ein in der Kette des natürlichen Causalnexus nicht begriffenes Ereigniss, d. h. durch einen Schöpfungsakt entstanden sein.”²⁾ Eră legea entropiei o pôte afla esplicată tare bine în „Lehrbuch der Physik” de Dr. Paul Reisz.

Amu vîrtu lucrurile aceste aici, pentru ca să se vedă, ce idei filosofice materialiste sunt prin cercurile, pentru cari Eminescu e unu „geniu”. Materialismul, care în lume nu cunosc Dumneđu, nu sufletu, ci numai materie, are adepti și priu alte țeri, Ger-

¹⁾ Dacă universul își va urmă neconturbat cursul proceselor sale fizice, în urmă toate puterile se vor străformă în căldură, și totă căldura va ajunge în unu ecuilibru de temperatură. Atunci va fi desecat ori ce posibilitate a unei schimbări mai departe, atunci vor trebui să stea în locu toate procesele naturel, de ori și ce gen ar fi acelea.

²⁾ Noi ne vedem puși înaintea unei alternative de mare moment. Sau fură trecute cu vederea puncte esențiale în abstracțiunile cele mai înalte, mai generale și mai fundamentale ale sciinței naturel, sau dacă abstracțiunile aceste sunt depline, stringente și cu valoare universală, atunci lumea nu pôte fi eternă, ci a trebuit să se nască prin o întâmplare necuprinsă în catena necesului causal și în unu timp nu infinitu departe de celu de astăzi; va să dică a trebuit să se producă prin unu act de creațiune.

¹⁾ Convorbiri lit. Nr. 8—1889 pag. 641.

²⁾ Eminescu Poesie pag. 237.

mania, Italia, Franca, Anglia. Nu și-a putut însă nicăieri câștiga mai multă valoare, decât valoarea unui sistem filosofic. În cercurile Eminescianne însă trece de o invenție modernă neresturnabilă, câtă dl. Gherea, Petrașcu și alții foarte desu nice nu mai vorbesc despre sufletul omului, ci numai despre „creril“ omului ca cauză a tuturor fenomenelor psihice ca și Eminescu, care își cercă lumea în „obositul creier“. Cercurile aceste ar face tare bine, dacă și-ar lua la inimă ceea ce a scris un mare naturalist, berlinesul Du Bois Reymond în disertațiunea „Ueber die Grenzen des Naturerkennens“ = despre marginile cunoștinței naturei, ținută în congresul naturalistilor la an. 1872, care deși de renume european pre terenul științelor fizice, nice pre departe nu este așa escentric în prețuirea rezultatelor „moderne“ ale fizicii, ceea ce a exprimat chiar prin cuvintele unui mare bărbat luat de motto: „In Nature's infinite book of secrecy, a little we can read.“¹⁾ Era dacă odată cercurile aceste au jurat pre positivismul francesului August Comte, care crede, că din legile materiei se vor putea explica ore când prin progresul științelor și fenomenele sufletesci, atunci să aștepte cel puțin până atunci, și să nu se grăbească cu anticiparea.²⁾ În atare cercuri altcum nu e mirare, că un Eminescu trece de „geniu“.

Totul asemenea lipsă de cugetare sănătoasă, de unde se explică lipsa de armonie, naturalitate, rotundire și consecință la Eminescu, aflăm și în celelalte poezii ale lui. În „rugăciunea unui dacu“ toate dorințele dacului sunt așa de nefiresci, câtă rugăciunea intrăgă mai bine ar merita numele de rugăciunea unui nebun. Căci ore este-I mintea la locu acela, care se rogă, ca Dumneșu:

»Să blasteme pre ori cine de mine-o avé milă,
»Să binecuvinteze pre cel ce mă împilă,
»S'asculte ori ce gură, ce-ar vré, ca să mă ridă,
»Puter să pue 'n brațul, ce-ar vré să mă ucidă.
»Și-acela între omeni devină cel în tîntă,
»Ce mi-ar răpi chiar pétra, ce-oî pune-o căpătăi.
»Străin și făr' de lege de voi murf atunce,
»Nevrednicu-mă cadavru 'n uliță-lă arunce,
»Si-aceluia, Părinte, să-I dai coróna scumpă,
»Ce o s'amute cănil, ca inima-mă s'o rumpă,
»Er celui ce cu petri mă va isbi în față,
»Indură-te, stăpâne, și-I dă pre veș vietă.«

Și apoi ca totu lucrul să fie și mai caotic, pune în gura dacului idei creștine despre Dumneșu luate din sânta liturgie, cum sunt:

„Sus înimile vóstre, cântare aduceți-î!
„Elu este mórtea morții și învierea vietă!“

Și aceste apoi le amestecă cu idei panteistice de alu Spinoza ca cele din versul:

„Căci unu erau tóte și tóte erau una“,

și apoi mórtea și-o poftesce în înțelesul materialismului modernu alu Büchner, Moleschott și alii prin versul:

„Și 'n stingerea eternă dispară fără de urmă“,

și ca caosul să fie deplin, dacul se rogă la Dumneșu ca la unu deu homerich supus la „ură și blăstémur“ numai din capriciu și simpatie sau antipatie omenescă cătră cineva, prin versul:

„Spre ură și blăstémur așa vré să te înduplec“.

Acum să-și inchipuască cetitorii pre unu dacu, care își compune o rugăciune din Evangeliu, din Spinoza, din Büchner și din Homer, și apoi își vor putea face idei despre labirintul, ce a fost în capul bietului Eminescu.

Încă și mai nelogică, nenaturală și în contrast cu toate ideile noastre omenesci corecte despre Dumneșu și diavolul este poezia: „Angeră și demonu“ confusă și incurcată ca nodul gordian. Și în această Eminescu a decopiat numai foarte rău o idee, ce o a aflat în „Faust“ alu Goethe, căci laudele unora l-au făcut pre bietul om să umble a imită pre geniul cei mai mari ai omenirii.

¹⁾ Noi putem ceti puțin în cartea infinită a secretelor naturei.

²⁾ A se vedé abstrusul opú alu Comte »Cours de philosophie positives«, érá mal pre scurtú Littré »De la philosophie positives«.

Cândú Faust alu Goethe ajunge în Paradisú, îi cântă ángerii:

„Wer immer strebend sich bemüht,
„Den können wir erlösen.“¹⁾

Și așa Faust deși condus de diavolul Mephistofeles a gustatú tóte plăcerile lumesci, totuși a ajuns la mântuire, la împăcare cu Dumneșu, pentru-că intrăgă vietă sa s'a nevoit spre ceva în credință bună. După norma lu Dr. Faust purtat de diavolul Mephistofeles a voitú să-și croască și Eminescu demonul sêu. Demonul lu Eminescu însă e unu blăstemat și jumătate tótă vietă, căci însuși ne spune:

„Am voitú vietă 'ntrégă să potú rescólá poporulú
„Cu gândirile-mi rebele contra cerului deschisú“,
și cu tóte aceste și blăstematulú acesta de demonu alu Eminescu s'a mântuit ca și Faust, care a fost în credință bună, ma s'a împăcat cu Dumneșu fără să-și recunoască greșela baremú, căci despre Dumneșu ne spune, că

„Elu n'a voitú să condamne pre demonu, ci a trimisú

„Pre unu ángerú să mă împace și 'mpăcarea e amorulú.“

Nici unu atare Dumneșu, nici unu atare demonu nu potú nici acum avé loc în mintea omenescă, atâta-sú de monstruși și cu colțuri. A face blăstémătie tótă vietă și fără părere de rău și îndreptare totuși a ajunge la împăcare cu Dumneșu nu póté dice decât Eminescu, care virtușilor și criminalistilor le-a croitú aceeași „adéncime“. Morala din Faustul lu Goethe încă nu e nice pre departe corectă. Ea e morala aceea ușoratică a humanistilor și francasonilor resumată în cuvintele unei poezii tare cunoscute în Germania: „Lustig gelebt und selig gestorben.“²⁾ Morala lu Eminescu însă din culminațiunea poemei acesteia este infinit departe chiar și de a Faustul lu Goethe și se póté resuma în cuvintele: infam gelebt und selig gestorben, despre ce și diavolul e convinsú, că nu e cu puțință. Alu Faust este o specie de morală ușoră, cum amú dice, de pre strade. Alu Eminescu însă o morală din cloace.

Vomú mai considerá logica numai din o singură poezie, și apoi vomú trece la originalitatea lu Eminescu. Acesta e poezia populară dela pag. 169.

În poezia acestă pune Eminescu codrul următórea întrebare-salutare plagiată mai din cuvintú în cuvintú din poezia populară de prin Ardealú

„Codrule cu rîuri line,
„Vremea trece, vremea vine,
„Tu din tinéru, precum estú,
„Totú mereú întinerescú.“

La întrebarea-salutare acestă pune Eminescu pre codru să spună cauza, pentru care elú totú întineresce. Și étă câtú de hébăucú e la Eminescu codrul, cândú îi răspunde astú-felú:

»Ce mi vremea, cândú de vécuri
»Stele-mi scinteie pre lacuri,
»Că de-I vremea rea saú bună,
»Ventu-mi bate, frunđa-mi sună,
»Și de-I vremea bună, rea,
»Mie-mi curge Dunărea.«

Aú noué nu ne „scinteie stelele pre lacuri“, nu ne „curge Dunărea“ și pre „vreme bună“ și „pre rea“? Și noi totuși îmbétrănimú. Ce au aceste cu întinerirea codrului? Apoi la bietul codru îi mai „bate ventulú“ și pre „vreme bună“ și pre „rea“ și îi „sună frunđa“ și ierna, cândú n'o are, și încă ce e mai multú, acestă flú face să totú „întinerescú“.

Poezia nostră populară încă greșesce câte odată în contra logice. Nice cândú însă ca Eminescu în imitațiunea acestă absurdă a ei. A salutá codrulú astú-felú, și apoi a primú unu atare răspunsú, este egalú cu salutarea și răspunsulú comich românescú:

Bună ziua babă! —
— Crastaveți pre barbă!
(Va urmá.)

¹⁾ Noi putem mântú pre ori cine se ostenește nevoindu-se.

²⁾ A trăi voiosú și a muri fericitú.

Aventurele ultimului Abencerrage.

Novelă de F. R. Chateaubriand.

(Continuare.)

Cine nu scie, câtú de ușorú se póté turburá liniștea vietii omenesci? Mentea lu Aben-Hamet nu mai aveá acum numai unu cugetú, ea nu se mai ocupá numai de patria sa; pentru elú Granada a încetatú a apăre pustiiá, părăsitá și izolată. În inima sa acum ea este mai scumpă ca ori și cândú, dar acestú farmecú nou este înălțatorú și mângăitorú pentru elú în starea, în care se află. Lângă lacrima dedicată amintirii timpurilor trecute acum veni alta. Aben-Hamet a descoperitú cimiterulú, unde odihneá óșele Abencerragilorú, dar pre cândú se rugá, pre cândú cădeá în genunchi și cuprinsú de o pietate copilărescă vėrsá lacrimi ferbinți, cugetá la aceea, că da de cumva tinera Spaniolá a pășitú vre-odatá printre aceste morminte, și atunci antecesorii sėi nu-I mai parú așa de nefericiți.

În zădarú a cercatú elú să se ocupe cu peleginajulú în țera strămoșilorú sėi, în zădarú percurgeá elú colinele de lângă Darro și Xenil pentru a culege plante pre vremea rėsăririí sórelui, în zădarú, căci flórea, ce o cercá acuma, érá o creștiná frumósă. Cătá trudá și-a datú elú, pentru ca să afle palatulú farmecátórei fete. Zădarnicú! Cătú de adese a cercatú elú a se reíntórce pre căile, pre cari i-le-a arétatú conducátórea sa cerescă! De câte ori nu i-s'a părutú, că aude tonulú aceluí clopotú, cântatulú aceluí cocoșú, care l'a fostú auzitú în apropierea casei Spaniolei. Înșelatú prin asemenea tonuri elú alergá acúși într'o parte, acúși într'alta, dar nici odatá nu i-s'a arétatú palatulú farmecátóru. Adese îi însufá speranță momentană îmbrăcá-minteá uniformá a femeilorú din Granada; de departe tóte creștinele séménaú đinei inimei sale; în apropiere însă nici una nu se putea aseména cu frumșeta și grațiile ei. Aben-Hamet a cercatú în sfărșitú tóte bisericile pentru a aflá pre străina, ma elú pėtrunse până chiar și în cripta lu Ferdinandú și a Isabeléi. Într'o đí botanisá lângă Darro. Pre pogorișulú plinú de flóri a colinei sudice se înălțá zidurile Alhambrei și grădinele Generalifei; partea nordică érá împodobită cu Albaycinulú, cu pomi înfloriți și cu grote, cari serviaú multorú omeni de locuințe. În partea cea mai spre vestú a văii se observaú turnurile bisericilorú din Granada, cari se înălțá din pădurea de stejari și cipreși. În partea contrarie spre ostú se observaú pre piscurile stâncilorú mánăstiri, eremitaje și câteva ruine vechi, érá în depártare mai mare se zăreaú cele mai înalte piscuri ale Sierrei Nevada. Prin mijloculú văii șerpuiá Darro cu cataractele sale sgomotóse, acolo érá arcurile de zidú sfármate ale unu apeductú romanú și rəmășițele unu podú din timpurile vechi maurice.

Aben-Hamet nu aveá nici unu sentimentú petru farmeculú singurátății. Elú mergeá distrasú și nepăsătorú de-alungulú țermurilorú ríului. Înaintándú astú-felú a datú într'o promenadă, ce se estindeá pre după pisculú colinei Albaycinú. Nu a mersú departe, și ochii lu dădurá de o

vilă incunjurată cu oranjii. Se apropie de ea. Urechile lui le atingă accentele unei citere și de cântare. O voce internă îi spune, cumcă a găsit pre cea de multă cercată. Inima lui începe a bate puternică și încă cu atât mai tare atunci, când aude numele „Abencerrage“ esprimându-se de atâtea ori. Ființa necunoscută cântă o romanță castiliană, care descria istoria Abencerragilor și a Segrilor. Aben-Hamet nu-și putea suprimă sentimentul de bucurie, ce-l cuprinsese. El pătunse curmezișu preste un gard de mirt și năvăli spre o cetă de fete tinere, cari la vederea lui fugiră strigându. Spaniola însă, care cântase romanța și ținea încă citera în mână, strigă: Acesta este Maurul! și face sôțelor sale semn, să vină înapoi.

(Va urmă.)

Editor și redactor răspunător:

Dr. Vasiliu Hossu.

Nr. 2752—1891.

(13) 1—3

Escrere de concursu.

Prin acêta se escrere concursu la trei stipendii, și anume: unul de 80 fl. și două de câte 60 fl. v. a. din *Fundățiunea de stipendii a Canonului Ioan Fekete-Negrutu* cu terminulu de 25 Augustu st. n. a. c. inclusive pre lângă următoarele condițiuni:

1. La aceste stipendii potu concurge nu numai studenți români greco-catolici dela ori ce institute de învățământu din patrie ori străinătate, ci și tinere române greco-catolice, cari ar' dori a se pregăti de învățătorese sau pentru altă carieră, care le-ar asigura unu modu de viață mai independentu.

2. Dintre concurenții voru avé preferință consăngenii Fundatorulu, și dintre aceștia în prima linie descendenții lui Simeon Fekete-Negrutu, economu în Sucutardu — până la a treia generațiune inclusive, fără considerare

la starea materială a părinților lor, dacă voru dovedi purtare morală bună și progresu în studiul celu puțin suficientu. Aceia, cari nu sunt consăgenii, se voru împărtași din Fundățiune numai dacă nu se voru afla și concurenții consăgenii, și dacă voru dovedi purtare morală esemplară ori laudabilă și progresu eminentu în studiul.

3. La cererile concursuale să se alature: a) estrasă matriculară de botez; b) testimoni scolasticu de pre an. scol. 1890—1; c) atestatulu dela antistia comunală politică, subscrisu și de parochulu localu, despre starea materială a concurențelu; se observă însă, că dela descendenții lui Simeon Fekete-Negrutu până la a treia generațiune inclusive nu se cere atestatulu de paupertate; d) consăgenii să se alature la cereri și o deducere genealogică demnă de credință, prin care să se documenteze gradulu de consăngenitate cu Fundatorulu.

4. Cererile provădate cu documintele specificate mai susu să se așternă la Consistorulu Archidieceșană greco-catolică subsemnatu până la terminulu prefaptu. Cererile sosite mai târziu nu se voru luă în considerațiune.

Blașiu, în 28 Iuliu 1891.

Consistorulu archidieceșană de A.-Iulia și Făgărașu.

Nr. 278—1891.

(12) 2—3

Edictu.

Fiindu-că Paraschia Trifu născută Corbu, gr. cat. din Bucerdea-grânosă, de unu an și două luni și-a părășitu pre bărbatul său legiuitu Constantin Trifu greco-catolicu totu din Bucerdea-grânosă, și nu se șie ubicațiunea aceleia, prin acêta se citeză, ca în terminu de unu an și o zi să se prezenteze înaintea subscrisulu Foru matrimonialu, căci la din contră procesulu divorțialu urditu în contra ei de cătră bărbatul său se va pertractă și decede și în absența ei.

Blașiu, în 19 Iuliu 1891.

Georgiu Bărbat, adm. protop.

Nr. 2664—1891.

(11) 2—3

Escrere de concursu.

Prin acêta se escrere concursu la cinci stipendii de câte trei sute florenți v. a. din *Fundățiunea fericitulu Ioan Daniel (Dănuțiu) de Fersigu* cu terminulu de 20 Augustu a. c. st. n. inclusive pre lângă următoarele condițiuni:

1. La aceste stipendii potu concurge numai tineri români greco-catolici.

2. Dintre concurenții voru avé preferință cei înrudiți cu fericitulu Fundatoru, dar și dintre aceștia se voru considera în prima linie acei școlari, cari voru puté dovedi, că sunt în legătură de consăngenitate cu Fundatorulu și după tatălu acestuia Vasilica Dănuțiu din Fersigu și după mama lui Maria Buteanu din Șomcuta-mare.

3. Concurenții trebuie să dovedescă, că au plinitu celu puținu anul alu 10-le de etate, și că în anul scolasticu expirat 1890—91 au obținutu din studiul celu puținu calculu generalu de „bun“, ér din purtarea morală nota de celu puținu „legală“.

4. Cererile concursuale provădate cu carte de botez, testimoni scolasticu, atestatulu medicalu, atestatulu despre averea și relațiunile familiare ale suplicantelu întăritu de auctoritatea politică concurentă, și eventualu atestatulu despre legătura de consăngenitate cu Fundatorulu, să se așternă la subscrisulu Consistorulu până la terminulu memoratulu. Cererile sosite mai târziu nu se voru luă în considerațiune.

Blașiu, în 21 Iuliu 1891.

Consistorulu archidieceșană de A.-Iulia și Făgărașu.

JOSIFU GAVORA (1) 17—30

distinsu cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentu și gustu bunu la esposițiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV, strada Vațului Nr. 17

Recomandă cu prețuri de cele mai convenabile și în executare câtu se poate mai frumoasă obiecte de lipsă

pentru ajustarea bisericelor, și anume:

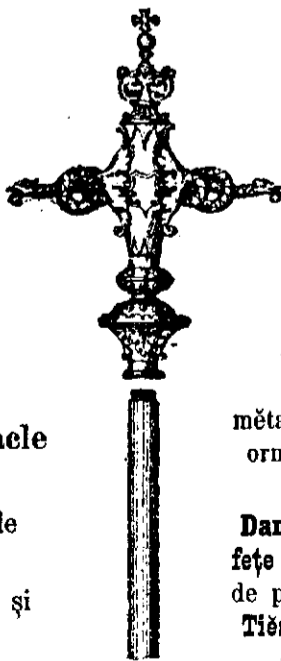
Felone preotesci și stihare diaconesci

Flamure pentru biserici și reuniuni.

Flamure pentru reuniuni de pompieri, de școlari, reuniuni bisericesci, reuniuni industriale, de cântări și de pompe funebre.

Candelabre, racle și potire,

luminarie de parete și de altariu, și candelu.

Primescu și efeituescu iestinu repararea vestmintelor bisericesci, intrargintarea și intraurirea de potire, racle, candelu și luminarie de altariu.

Mare asortimentu de broderii de aur, de argint și de mêtasă, precum și de ornaturi bisericesci brodate

Dantele bisericesci, fețe de altariu, cruci de parete și de scôlă. Tișeturi bisericesci, damasturi etc.

Acurătatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscătore. Tarifuri de prețuri și preliminaru de spese trimittu la cerere franco.

Fundatã în an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantulu de curte alu Altețel Sale imp. și reg. Archiducele Josifu.

proprietariulu primei fabrici ungare de mașine și recunite de pompieri, turnatorulu de clopote și metalu

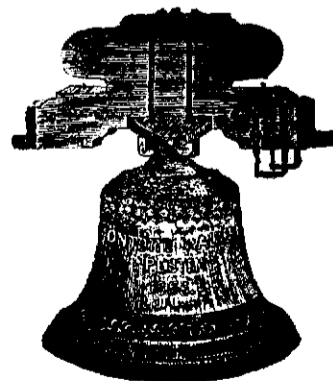
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomandă atențiunei preanonrațiilor domni preotii

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

în care se fabrică atât grupuri câtu și clopote singuraticu: cu scaune de fieru patentate și cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatulu dela întemeierea sa 1800 clopote mari de metalu, într'altelu și celu dela metropoliă din Bucurescu în greutate de 800 kilograme.

Se află umblătore scutite de mirosu, aranjamente pentru băi, conducte pentru apă și pompe pentru fântani.

(2) 31—52

Preliminare de spese și Prețu-couranturi se trimittu la cerere gratuită și franco.

Distinsu în anul 1885 la esposițiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentu, progresu și capacitate de concurență cu diploma cea mare de onore.